Senyors :

Quina gloria pera mi haver arribat a seure en aquest lloch y esser el primer d'alçar la veu en l'anyada! Y donchs ¿tant m'estimeu que vos fes goig pera presidir tota la companyia? Jo vull correspondre al vostre amor y a la dignitat que ell tot sol me concedia parlant-vos del nostre amor comú a la raó d'esser d'aquesta casa: fent-vos l'Elogi de la Paraula.

Diu Raymond Llull: «Tot quant hom pot sentir ab los cinch senys corporals, tot es maravella; mas car hom les coses sovent sent corporalment, per això no s'en maravella. Açò mateix se sdevé de totes les coses spirituals que hom pot membrar e entendre.»

Donchs jo crech que la paraula es la cosa més meravellosa d'aquest món, perquè en ella s'abracen y 's confonen tota la meravella corporal y tota la meravella espiritual de la nostra naturalesa.

Sembla que la terra esmersi totes les seves forces en

arribar a produir l'home com a més alt sentit de sí mateixa; y que l'home esmersi tota la força del séu esser en produir la paraula.

Mireu l'home silenciós encara, y vos semblarà un esser animal més o menys perfet que d'altres. Però poch a poch ses faccions van animant-se, un començament d'expressió il·lumina 'ls séus ulls d'una llum espiritual, sos llavis se mouen, vibra l'aire ab una varietat subtil, y aquesta vibració material, materialment percebuda pel sentit, porta en son sí aquesta cosa immaterial desvetlladora de l'esperit: ¡la idea!

¡Com! ¿Sentíreu la remor del vent y el soroll de l'aigua y l'aixordament del tro, deixant en vostre esperit una gran vaguetat de sentiment, y n'hi haurà prou ab que un nin menut, que 's fa sentir no més de mólt aprop, diga suaument «Mare», pera que ¡oh meravella! tot el món espiritual vibri vivament en el fons de les vostres entranyes? Un subtil moviment de l'aire vos fa present la immensa varietat del món y alça en vosaltres el fort pressentiment de l'infinit desconegut.

¡Oh! quina cosa més sagrada! Diu Sant Joan: «En el principi era la paraula, y la paraula estava en Déu y la paraula era Déu»; y diu que per ella foren fetes totes les coses; y que la paraula 's feu carn y habità en nosaltres. ¡Quin abim de llum, Déu meu!

¡Ab quin sant temor, donchs, no hauriem de parlar! Havent-hi en la paraula tot el misteri y tota la llum del món, hauriem de parlar com encantats, com enlluernats. Perquè no hi hà mot, per ínfima cosa que 'ns representi, que no hagi nascut en una llum d'inspiració, que no reflecti quelcom de la llum infinita que infantà al món. ¿Com podem parlar fredament y en tanta abundancia? Per

això 'ns escoltem els uns als altres comunament ab tanta indiferencia : perquè la habitut del massa parlar y del massa sentir ens enterboleix el sentiment de la santitat de la paraula. Hauriem de parlar mólt menys y sols per un fort anhel d'expressió : quan l'esperit s'estremeix de plenitut y les paraules brollen com les flors en la primavera : una a una, y no pas en totes les branques, sinó com a sort d'una branca. Quan una branca ja no pot més de la primavera que té a dintre, entre les fulles abundantes brolla una flor com expressió meravellosa. ¿No veieu en la quietut de les plantes l'admiració d'haver florit? Així nosaltres quan brolla en nostres llavis la paraula veritable.

¿No heu sentit may els enamorats com parlen? Semblen uns encantats que no saben lo que 's diuen. Fan un parlar tot trencat entre la llum abundant de les mirades y la plenitut del pit bategant. Y així les llurs paraules són com flors. Perquè, abans l'amor no parla, ¡quin bull de vida en totes les branques del sentit! ¡quin voler dir els ulls.... y, quan s'encreuen ardentes les mirades, quin silenci! ¿No vos haveu trobat may en un bosch mólt gran, ab aquella quietut plena de vida que sembla una adoració de tota la terra? Donchs així adoren les ànimes dels enamorats en el brill silenciós de les mirades. Y en brolla per fi una música animada, ¡oh meravella! una paraula. ¿Quina? Qualsevulla; però com que porta tota l'ànima del terrible silenci que l'ha infantada, siga quina siga, proveu de sotjar-ne 'l sentit: debades: no arribareu may al fons, y vos espantareu de l'infinit que porta en les entranyes.

Així parlen també 'ls poetes. Són els enamorats de tot lo del món, y també miren y s'estremeixen mólt abans de parlar. Tot ho miren encantats y després se posen febrosos y tanquen els ulls y parlen en la febre: llavores diuen al-

guna paraula creadora y, semblants a Déu en el primer dia del Gènesis, del caos ne surt la llum.

Y aixís la paraula del poeta surt ab ritme de sò y de llum, ab el ritme únich de la bellesa creadora: aquest es l'encís diví del vers, veritable llenguatge de l'home.

Diu Emerson: «No ha creat Déu les coses belles, sinó que la bellesa es la creadora de l'Univers.» Y aixís sembla que Déu crea en la paraula inspirada del poeta.

Més, oblidats sovint de la divinitat del món, y per aparents necessitats de lo contingent, menyspreuem el poeta xich o gros que hi hà en cadascú de nosaltres, y parlem interminablement sense inspiració, sense ritme, sense llum, sense música, y nostres paraules s'escorren insignificants y fadigoses, com planta que 's dissipa en fulles innombrables, ignorant la meravella de les flors que duu inexpressades en son sí.

Y vosaltres mateixos que sóu anomenats sobre tots poetes, ¿quan serà que entrareu profondament en les vostres ànimes pera no sentir altra cosa que 'l ritme diví d'elles al vibrar en l'amor de les coses de la terra? ¿quan serà que menyspreuareu tot altre ritme y no parlareu sinó en paraules vives? Llavores sereu escoltats en l'encantament del sentit, y les vostres paraules misterioses crearan la vida veritable, y sereu uns màgichs prodigiosos.

Que jo he vist que, quan parleu oblidats del ritme vuid de vostra vanitat corruptora y en tota la humilitat de la vostra ànima inspirada, jo he vist a la gent que abans distretament vos escoltaven, enlluminar-se d'ulls, inflamar-se de galtes, alenar ab les boques més que usualment obertes y somriure beatament entre llàgrimes, rendint el cos pera esser son esperit transportat a la divina esfera. He vist mirar-se uns ab altres meravellats y ditxosos de veure-s

junts redimits de tota contingencia per l'encantament, que 'ls era desconegut, de la absoluta paraula; y repetir-se-la barbotejant ab veu trencada els uns als altres, y als de més enllà que no la oien; y de lluny y de més lluny tots els ulls anar-se girant enlluminats vers el poeta que parlava en la humilitat de la febre creadora: y en tots els ulls una gratitut amorosa com de criatura a son creador.

Més ara, malhaurats, tot sovint, damunt d'un gra d'inspiració sagrada, voleu aixecar edificis de raó vanitosa, inflant ridiculament els vostres ritmes pera omplir-los de les paraules que neden mortes en les superficies de les coses; y la gent se cansa de sentir-vos parlar vanament ab música inanimada, y vos tenen per entretinguts maniàtichs, y ho sóu. Havieu trobat una paraula pera donar llum a tot lo món, y el vostre baix pruit per una superficial perfecció y grandesa l'ha voltada d'un boirós aixam de paraules sense vida que han ofuscat aquella divina llum, retornant-la a la confusió y a les tenebres.

Aprengueu a parlar del poble: no del poble vanitós que vos feu al voltant ab les vostres paraules vanes, sinó del que 's fa en la senzillesa de la vida davant de Déu tot sol. Aprengueu dels pastors y dels mariners.

¡Quant contemplar uns y altres en silenci la majestat del món allí on l'esperit batega ab ritme lliure y gran! ¡Quanta immensitat han reflectit en els ulls, quanta bellesa de cels blaus y de prats verds y de mars mudant sovint de color com el rostre d'una verge, y de llunes y sols, y de boires grises y plujes térboles! ¡Quant vent han sentit llurs orelles y quantes rítmiques onades, y els trons que s'acosten y s'allunyen, y el bruelar dels bous y crits misteriosos en l'espay! ¡Quanta flaira d'aigua salada y herba fresca, y com llurs sentits han sigut amorosa-

ment tocats per totes les coses pures! Llurs faccions n'estan com encantades, y parlen rarament, però, quan parlen, llurs paraules són plenes de sentit.

Recordo un jorn pel nostre Pireneu, a ple mitj-dia, que avançavem perduts per les altes soletats: en el desert de pedra onejanta haviem marrat tot camí, y debades interrogavem ab ull inquiet la muda immensitat de les montanyes immòbils. Sols el vent hi cantava ab interminable crit. De sobte, en el crit del vent sentírem un esquelleig invisible: y nostres ulls astorats, poch fets a aquelles grandeses, tardaren mólt en ovirar una eugaçada que en un clot de rara verdor peixia. Esperançats ens hi encaminàrem fins a trobar el pastor ajaçat al costat de l'olla fumejanta que 'l bailet, de genolls en terra, atentament vigilava. Demanàrem camí, y l'home, que era com de pedra, girà 'ls ulls en son rostre extàtich, alçà lentament el braç signant una vaga drecera, y mogué 'ls llavis. En la atronadora maror del vent, que engolia tota veu, suraven sols dugues paraules que 'l pastor repetia toçudament. «Aquella canal...» y signava enllà, vagament, cap amunt de les montanyes. «Aquella canal...» ¡Que eren belles les dugues paraules entre 'l vent gravement dites! ¡Que plenes de sentit, de poesia! La canal era 'l camí, la canal per on s'escorren les aigües de les neus foses. Y era, no qualsevulla, sinó «aquella» canal: aquella que ell coneixia ben bé entre les altres per fesomia certa y propria: era alguna cosa aquella canal, tenia una ànima: era «¡aquella canal...» ¿Veieu? Pera mi això es parlar.

Recordo una nit a l'altra banda del Pireneu, en «aqueres mountines que táa hautes sount», que sorti de la fosca una nena que captava ab veu de fada. Vaig demanar-li que 'm digués quelcom en la seva llengua propria, y ella,

tota admirada, signà 'l cel estrellat, y feu no més aixís: «Lis esteles...» Y 'm semblà que també això era parlar.

Recordo més recent un cap-al-tard en una punta de la costa cantàbrica ont els ponents són bells. La gent hi venia a veure pondre-s el sol en el mar. Venien enraonant, però en sent allà tot-hom callava davant del mar, que mudava de colors. Vingueren dos homes de mar silenciosos y 's plantaren davant la cosa immensa; y per bona estona l'un al costat de l'altre callaren. Després, l'un, sens moure-s ni girar-se al company, li digué : « Mira. » Y tot-hom que ho sentí mirà endavant, veient cadascú una meravella propria. També allò era parlar : y, lo que no es aixís, paraules vuides.

« Aquella canal »... « Lis esteles »... « Mira »... Paraules que duen un cant a les entranyes, perquè naixen en la palpitació rítmica de l'Univers. Sols el poble ignocent pot dir-les, y 'ls poetes redir-les ab ignocencia més intensa y major cant : ab llum més reveladora. Perquè 'l poeta es l'home més ignocent y més savi de la terra.

Y quan els poetes sàpiguen ensenyar-nos-el, aquest llenguatge sublim, y fer-nos oblidar tot altre després d'haverlo oblidat ells mateixos, llavors vindrà 'l regne llur, y tots parlarem encantats per la música creadora. Tots parlarem mitj cantant ab veu sortida de la terra de cadascú, menyspreuant l'artifici de llengües convencionals, y cadascú s'entendrà no més ab qui s'hagi d'entendre; però quan parli del fons de l'ànima ab amor, se farà entendre de tots aquells que en encantament d'amor l'escoltin : perquè en amor succeeix això, que mitj entendre una paraula es entendre-la més que entendre-la del tot : y no hi hà altre llenguatge universal que aquest.

Perquè ¿ què vol dir llenguatge universal si no expres-

sió y comunicació de l'ànima universal? Y si l'ànima universal es la bellesa amorosa que traspua per tota la creació y en cada terra parla per boca dels homes que la terra mateixa s'ha fet en el séu amorós esforç, l'única expressió universal serà, donchs, aquella tant variada com la varietat mateixa de les terres y llurs gents.

Y per ella 'ls homes s'entendran sols en la harmonia natural produida pel verb amorós de la bellesa creadora, més en ella s'entendran de debò, en veu y en esperit: mentres que ara la mutua intel·ligencia de superficials paraules apreses lluny de l'amor y la bellesa es un entendre-s sense entendre-s: pensen els homes que s'entenen y no s'entenen y menys s'entenen com més pensen entendre-s.

Que si poseu en conversa dos homes de diferents llinatges y parlant cadascú la llengua propria, podrà mólt ben esser que, no entenent-se en les coses més superficials, puguin emprò, si ab amor arriben a parlar-se del fons de les ànimes llurs, trobar en la música ideal de les veus apassionades un sò d'harmonia, una paraula, en la quina vibrin tots dos per igual: era la única en que havien d'entendre-s; y l'ànima universal s'ha manifestat a tots dos per igual en aquella comuna resplendor: en allò sol s'hauran entès, més ¡quin entendre-s!

Però que si aquells dos homes se parlen en una mateixa llengua, bé siga perquè l'un tinga apresa la de l'altre, ja abdós una tercera ajena, pot ser que s'entenguin mólt bé en les coses més vanes; més, allí ahont comenci a palpitar fondament la vida, allí deixaran d'entendre-s; perquè cada terra comunica a les més substancials paraules dels séus homes un sentit sentimental que no hi hà diccionari que l'expliqui ni gramàtica que l'ensenyi. Y aixís

aquells dos homes diran una mateixa paraula que sonarà igual per fòra y creuran haver-se entès; més en el bell fons de les ànimes el cántich no serà pas igual.

Y no es pas la harmonia de fòra la desitjable, sinó la de dintre; que no es pas pel soroll de les paraules que tots els homes som germans, sinó per l'esperit únich que les fa brollar diferentes en la varietat misteriosa de la terra.

Y aquell esperit cal cercar-lo a través d'aquesta varietat misteriosa, tractant la paraula com cosa sagrada, inviolable, parlant cadascú ab sant amor la llengua ignocent del poble en que Déu l'ha posat, donant-li en ella son verb creador, parlant sols en plenitut de sentit y puresa d'expressió. y estalviant temerosament el sacrilegi de la paraula artificiosa o grollera.

Heus-aquí, donchs, com, al predicar nosaltres la exaltació de les llengües populars, no altra cosa prediquem que 'l pur imperi del verb creador, la infinita transformació de la terra en cel, que es el més fondo anhel del veritable progrés humà. Y aixís, quan la nostra predicació es motejada de rebel·la, estèril o regressiva, nosaltres podem somriure als nostres enemichs ab fermesa serena y seguir avant predicant la lley del verb, que es la lley del món. Perquè essent el món creat pel verb, ¿qui, si no 'l verb, ha de regir-lo cap al cel? Y si 'l verb que omple la creació 's manifesta a través de la terra per la paraula de l'home, que es la suprema expressió de cada terra, ¿quin altre arreglament de les terres pot esser desitjat, si no es aquell assenyalat per la vida espontania dels llenguatges?

Mireu, donchs, si n'es, de santa, la nostra causa. Y si ara considerem com té la seva arrel en el diví misteri de l'esser y del devenir, y com es aixís superior a tota altra política convencional y a tot accident històrich, ens sen-

tirem posseits d'un amor y d'un temor en defensar la, que comunicaran a la nostra lluita una grandesa y una noblesa purificadores de tot egoísme y rancunia, y menyspreuadores de tota mesquinesa propria o ajena.

Tinguem ben present que no som pas uns sublevats portant una bandera contra una altra bandera, sinó uns apòstols inflamats en llum divina, que avancem pera aclarir les tenebres ab el foch en que som consumits; que la nostra causa no es sols la causa d'una nacionalitat, no es un plet d'Estats o una renyina de families, sinó un ideal humà arrelat en l'amor diví que anima bellament al món.

Un tal ideal, enlloch pot esser professat ab més integritat y ab més puresa ensems que en aquesta casa. Perquè en altres llochs nos acoblem pera una o altra acció de la vida en quines la paraula serveix fins particulars; però aquí la paraula ho es tot: es la nostra acció, el nostre medi y el nostre fi

Mireu en quina disposició solem acudir-hi, a aquesta estada: cadascú deslliurant-se de lo massa concret y material del séu ofici pera dur-ne aquí la flor espiritual y cercar-hi les d'altres jardins. Que en altres llochs tractaran entre ells de medecina 'ls metges, y de lleys els advocats, y de llurs fòrmules y aplicacions els politècnichs, y de llur treball els qui remouen fecondament la terra o fan rodar els enginys de la producció y n'escampen la riquesa. Més aquí 'l comerciant cerca a voltes la paraula del poeta, y l'artista escolta a l'enginyer, y el metge 's delecta en literaries lectures, y l'advocat y l'agricultor y tots, uns ab altres se troben y s'entenen en la regió serena de la paraula, sens altre fi que enriquir-se l'esperit ab el cambi d'ella, sens altra trascendencia que l goig fecond d'aquesta obra mutuament creadora.

En aquesta regió, donchs, la paraula hi pot vibrar ben plena perquè 's mou a tots els vents de l'esperit; hi pot brollar ben pura perquè naix altament per damunt de tots els interessos de lo contingent. Aquí podem parlar ja ab quelcom d'aquell encantament ab que parlen els enamorats y els poetes y el poble ignocent y tots els quins senten la bella palpitació del verb en el fons de la creació: que parlen poch y en plenitut y puresa; y això transportar-ho a tots els modos en que aquí la paraula 's manifesta.

Y aixís me sembla sentir els discursos ideals que en aquest lloch podrien dir-se: que no parlessim may per vanitat o altre interès que un fort anhel de dir quelcom que l'ànima n'està plena y vol donar ab amor generosament. Me sembla sentir les nostres discussions ajenes a tota habilitat y a tota passió enterbolidora, nobles y serenes com platònichs diàlegs. Me sembla assistir a lliçons amorosament donades y àvidament apreses, y a lectures d'aquelles en que 'ls més joves s'inicien ab fervor en el gran anhel de l'esperit humà, y els vells s'hi mantenen sempre joves. Me sembla sobretot sentir les nostres converses. que es en lo que jo tinch més fe, y les sento deslliurades de murmuració y de baixes rialles y de paraules grolleres, sinó que resumeixen tota comunicació d'idees y sentiments nobles, ab l'escreix de la inspiració del moment, de la espontaniïat del tracte íntim y de la varietat d'esperits acoblats per l'atzar y la simpatia.

Jo tinch fe sobretot en la conversa, perquè es el modo més natural de comunicació verbal y conté en germe tots els altres. Hi hà en ella una penetració més forta dels esperits, que s'hi ponderen y equilibren. Que quan un dels que enraonen té que dir més que 'ls altres sobre una

cosa, brolla naturalment el discurs sense la afectació del discurs-espectacle, en el que, entre 'l qui parla y 'ls quins escolten, s'obre com una vall isoladora; que quan en la conversa un es mogut a explicar als altres lo que més sab, y 'ls altres callen o bé interroguen, a fi d'apendre, torna-s lliçó profitosa com més espontaniament sol·licitada, y inoblidable per lo viva; que en la conversa són fecondades móltes passades lectures, y ens estimula a altres de noves; que la discussió hi es menys encarcarada que en públich, menys tocada d'amor propri, y més lluminosa y atemperada per les variades sortides de l'un y de l'altre; que en la conversa, per fi, quan es dignament usada, la paraula hi vola lliure y graciosa, ab tota la puresa del séu orige y tota la majestat del séu contingut diví.

Y, si no, mireu el qui fou el Verb encarnat com predicà la lley divina conversant sobre 'ls fets vius que en son camí li apareixien: aixís donà la divina ensenyança, y tot l'Evangeli es un sublim seguit de converses, d'on, ab espontanitat santa, brollen discursos, lliçons o discussions plens d'aquella llum tant viva. Aixís el verb creador més naturalment se manifesta y actua.

¡Ay, amichs meus! fem-li, donchs, aquí un temple, a la paraula, que ab la seva misteriosa força creadora a tot trascendirà. Adorem al verb ab l'anhel de l'imperi de la seva llum, y aquesta adoració tota sola tindrà prou força pera transformar el món, pera crear el món segons el verb, que es aquell segons nostres desitjos. Bé serà més això que fer política, bé serà més que conreuar aquesta o aquella ciencia, bé serà més que procurar riquesa o exteriors justicies socials: serà, en totes aquestes y les altres coses, influir-hi la potencia creadora del verb, que anirà fent-les a la seva imatge y semblança espiritual.

Que cadascú vinga aquí, donchs, cantant una cançó, la seva, la flor del séu dia; que cadascú s'entorni cantant-la més forta y enriquida ab la harmonía de totes les que aquí s'hauran trobat. Y aixís, al comparèixer cada hú de nosaltres al cercle especial de la seva activitat contingent, hi compareixerà ab la cançó als llavis. Y ¿sabeu vosaltres la força d'un home que arriba ab una cançó als llavis? No hi hà pas res més fort que una cançó: tot ho venç, y davant d'ella tota cosa 's doblega, transforma y il·lumina. Sols cal saber-la treure de ben endintre, y saber-la cantar ben enfòra. Aquest es l'art del poeta. Y tots ho som, de poetes: no més ens manca adonar-nos-en...

Y ara, a Déu siau: massa he parlat. Volgut hauria, ja que pera parlar-vos en aquest acte 'm triàreu, no haver-vos dit sinó paraules vives com donant-vos exemple per tot l'any. Més prou conech que he dit móltes coses vanes: aprofiteu l'haver-les escoltades ab paciencia pera desafugir-vos de llurs semblantes; y aixís, encara que per contrast, vos hauré donat algun bon exemple. Y si alguna paraula viva haveu sentit (que jo sé que alguna n'hi hauré posada, perquè, escrivint aquest discurs, més d'un cop una febre delitosa m'ha fet tremolar el pols y mos ulls s'han enterbolit), si haveu sentit una paraula viva, una sola... llavores feliç jo, feliços vosaltres. A Déu siau.

Acabada la lectura de son discurs, el senyor President donà les gracies a tots els assistents per haver contribuit al major esplendor de l'acte, declarà obert el curs de 1903 a 1904 y aixecà la sessió.

El Secretari General,
PELEGRÍ CASADES Y GRAMATXES

V. B.
El President,
JOAN MARAGALL